

med ulik vektning. Hovedvekten ligger på vanlig røntgen, men også CT og MR er omtalt i litt større kapitler. Ultralyd, gjennomlysning, intervensjonsradiologi og nukleærmedisin er kun meget kort beskrevet.

Boken er tilpasset problembasert studieteknikk, og forfatterne angir at et av målene er å gi kunnskap som kan føre til riktig henvisningspraksis og forståelse av nytten av bildediagnostikk i klinisk praksis.

I Norge er og har det vært behov for at leger selvstendig skal kunne tolke konvensjonelle røntgenbilder både i sykehus og i legevaktsammenheng. *Radiology at a glance* gir en grei innføring i dette, men er ikke uttømmende. I tillegg er ultralyd en modalitet som brukes i stadig flere kliniske spesialiteter, herunder allmennmedisin, og kapitlet om ultralyd er således skuffende kort.

Siden denne er laget med tanke på utdanningen i Storbritannia, refererer den til regelverket der, både når det gjelder strålehygiene og henvisning til bildediagnostikk. Også de eksamensrettede sluttkapitlene er preget av dette. The Royal College of Radiology har utarbeidet retningslinjer for bruk av bildediagnostikk (2007), og disse refereres. Både regelverk og retningslinjer harmonerer imidlertid godt med norsk praksis, og overføringsverdien er derfor stor.

Den konsentrerte formen gjør at mye informasjon formidles til leseren på lite plass, noe som kan være en utfordring i en læresituasjon. Forenkling gir også av og til unøyaktigheter. Men alt i alt er dette en god innføring i radiologi og velegnet for målgruppen. Boken er også godt oppdatert innen et fag i rivende utvikling.

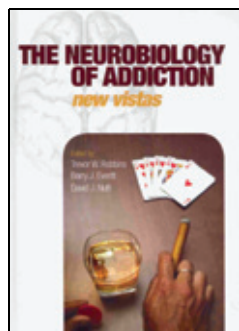
Anne Sofie Frøyskov Larsen
Radiologisk avdeling
Sykehuset Østfold

Avansert og utfordrende om avhengighet

Trevor W. Robbins, Barry J. Everitt,
David J. Nutt, red.

The neurobiology of addiction

307 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2010. Pris GBP 45
ISBN 978-0-19-956215-2

Boken er en oppsummering fra et diskusjonsmøte som ble avholdt i 2008 i Royal Society. På møtet deltok svært mange av verdens ledende forskere innen rusmiddel-nevrobiologi-feltet. Det er ikke angitt noen

spesielle målgrupper, men boken henvender seg nok også til dem som står et stykke unna denne forskningen.

Den nevrobiologiske forståelsen av hva som skjer i hjernen under utvikling av rusmiddelavhengighet (addiction) har utviklet seg enormt de siste 10–15 årene. Behovet for en felles diskusjon og oppsummering var bakgrunnen for møtet og dermed boken. Foruten å ha et innlednings- og oppsummeringskapittel, er den organisert i fire deler rundt temaene: teorier for utvikling av rusmiddelavhengighet, utvidelsen av avhengighetskonseptet til å omfatte nikotin, spill og overspising, sårbarhetsfaktorer for rusmiddelmissbruk og årsaker til og konsekvenser av avhengighet.

Hver del har fire underkapitler, som jevnt over gir en oversikt over dagens forskningsstatus på de aktuelle områdene. Hvert kapittel har forskjellige forfattere, mens redaktørene har tatt seg av innlednings- og oppsummeringskapitlet.

Resultater oppnådd i dyrestudier utgjør hovedtyngden av det som presenteres. Men det gis god plass også til å diskutere hvordan resultater fra dyrestudier kan overføres til avhengighet hos mennesker. Det trekkes for eksempel flere forbindelseslinjer fra nevrobiologi til psykologisk forskning. I del 4 er det også et kapittel som oppsummerer hvordan ny nevrobiologisk viten kan gi opphav til helt nye behandlingsformer for rusmiddelavhengige.

Teksten er krevende i den forstand at leseren bør ha betydelig innsikt i nevroatomi, nevrobiologi, farmakologi og forskningsmetoder for å få fullt utbytte. Men selv uten slike detaljkunnskaper får leseren innblikk i et av de mest spennende nevrobiologiske forskningsområdene, der veien fra biologiske oppdagelser til rusmiddelbrukerens daglige liv er kort. Man får også inntrykk av dynamikken i fagfeltet og samtidig innsikt i utfordringer og alt det vi vet for lite om. Alle kapitlene peker på slike utfordringer.

At det er forskjellige forfattere for alle kapitler, gjør at fremstillingen ikke blir pedagogisk enhetlig. Man savner også en gjennomgående linje. Mye av disse manglene rettes imidlertid opp ved den oppsummeringen som gjøres i avslutningskapitlet. Dette er virkelig en perle.

Boken blir neppe en bestselger. Til det er den for basalt forskningsorientert. Men den kan gi økt innsikt og forståelse samt impulser til mange som jobber i rusmiddel-feltet så sant man ikke går seg vill i prefrontale substrukturer, diverse dopaminreseptorer og intracellulære signalmolekyler.

Jørg Mørland

Divisjon for rettsstoksikologi
og rusmiddelforskning
Nasjonalt folkehelseinstitutt

Forstår vi risiko bedre etter dette?

Verdens helseorganisasjon

Risk characterization of microbiological hazards in food

Guidelines. 119 s, tab, ill. Genève: WHO/FAO, 2010. Pris CHF 35
ISBN 978-92-4-154789-5

Dette er en del av en serie om mikrobiologisk risikovurdering av mat. Den oppdaterer leseren på teknikken som i dag benyttes for gjennomføring av risikovurderinger på matområdet. Historikken går tilbake

til etablering av Verdens handelsorganisasjon (WTO) og etablering av den såkalte SPS-protokollen (sanitære og plantesanitære spørsmål), der bruk av risikovurderinger ble slått fast som den eneste metoden til regulering av internasjonal handel på det biologiske området (mat, planter, levende dyr og dyreprodukter). Alle bøkene i serien må leses innenfor den forståelsen.

Boken gir en nødvendig forståelse av den delvis svært avanserte matematiske teknikken som benyttes ved etablering av slike risikovurderinger. For en som har arbeidet med slike vurderinger, vil boken være en god oppdatering og en påminnelse om kompleksiteten i slike vurderinger, der man egentlig har som mål både å kvantifisere helekonsekvenser av matbårne infeksjoner og intoksikasjoner og også kunne foreslå intervensjoner. Dette er også problemet: De som skal basere sine vedtak på slike risikovurderinger, vil i regelen ikke kunne forstå den matematiske strukturen i slike modeller.

En mer basal kritikk kan også reises mot de modellene som presenteres. I sin struktur er de forståelsesorientert og prøver å tallfeste en serie sannsynligheter og mulige utfall, men de skal benyttes som prediksjoner som basis for intervensjon. De modellene som skisseres, kan imidlertid være en god ramme for diskusjon av handlingsalternativer hvis alternativene og situasjonen er klart nok definert – som det i regelen ikke er ved gjennomføring av risikovurderinger. En grunnleggende mangel ved de modellene som presenteres, er at de egentlig løsrives fra en kausalforståelse og ikke kan benyttes direkte. Mikrobiologiske risikovurderinger har lenge vært brukt med suksess for å regulere internasjonal handel med levende dyr og dyreprodukter i forhold til spesifikke patogener. På matområdet har man bare helt unntaksvis benyttet redskapet i regulering av handel – som var intensjonen. Slik flyter derfor risikovurderinger over i bedriftenes lovpålagte kvalitetssystemer.

I sum er boken en nyttig og god oppsummering for de få som arbeider med slike vurderinger, men forfatterne tar for lite opp kritisk vurdering av modellene som prediktive modeller og bakgrunn for intervensjon. Dessverre viser også boken hvorfor det er vanskelig for de som skal håndtere risiko (offentlige tilsyn, produsenter, varehandel og forbrukere) å bruke dette redskapet.

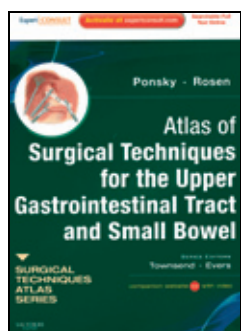
Eystein Skjerve
Norges veterinærhøgskole

Gastrokirurgisk operasjonsteknikk

Jeffrey Ponsky, Michael Rosen

Atlas of surgical techniques for the upper gastrointestinal tract and small bowel

242 s, ill. Philadelphia, PA: Saunders Elsevier, 2010, Pris EUR 197
ISBN 978-1-4160-5278-4

Som tittelen indikerer, er det ulike operasjonsteknikker som fokuseres og belyses ved hjelp av svært korte tekster og en rekke illustrasjoner. Redaktørene og de fleste kapitelforfatterne er fra Cleveland Clinic, Ohio.

Boken er delt inn i seks hovedkapitler som dekker oesofaguskirurgi, operasjoner for gastroøsofageal reflukssykdom og akalasi, operasjoner for benigne og maligne ventrikelsykdommer, bariatrisk kirurgi og tynntarmskirurgi. Både tradisjonelt åpne tilganger og laparoskopiske teknikker er beskrevet.

Fordelen med en særdeles kortfattet fremstilling som denne, er at man raskt kan orientere (eller oppdatere?) seg. De som er på jakt etter noe mer utfyllende informasjon omkring klinisk praksis og indikasjoner vil måtte søke andre kilder.

Hvert inngrep beskrives punktvis i en kort tekst, og i de fleste kapitler er det gode illustrasjoner som understreker poenger i teksten. Det vil alltid være tekniske detaljer som gjøres litt forskjellig av den enkelte kirurg og i de ulike avdelinger, men i det store og hele er fremstillingen i tråd med vår operative praksis. Man kan likevel undre seg over hvor stor plass de ulike former for vagotomi har fått i denne boken – inngrep som nesten ikke gjøres lenger. Men kanskje nettopp derfor? At amerikanerne fortsatt anbefaler tarmanastomose i to lag, og at catgut fortsatt blir brukt i abdominalkirurgien, oppfattes mer som uttrykk for konservatisme enn for kunnskapsbasert praksis.

Prisen for dette atlaset er relativt høy, selv om selve boken har høy kvalitet i papir,

innbinding og layout. Ved anskaffelse får man tilgang (via «skrapekode» som følger med boken) til hele innholdet og illustrasjonene via forlagets hjemmeside www.expertconsult.com. Dette innbefatter også noen videoer og elektronisk tilgang til referanser. Spesialistkandidater og spesialister innen gastroenterologisk kirurgi vil i særlig grad ha nytte av boken, som kan brukes både til selvstudium og til en kort repetisjon – men også i forbindelse med undervisningsoppdrag for ulike målgrupper.

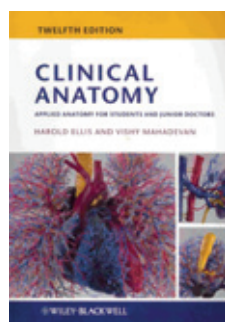
Jon Arne Søreide
Kirurgisk avdeling
Stavanger universitetssjukehus

Mer klinisk anatomi

Harold Ellis, Vishy Mahadevan

Clinical anatomy

Applied anatomy for students and junior doctors. 12. utg. 488 s, ill. Chichester: Wiley-Blackwell, 2010. Pris GBP 35
ISBN 978-1-4051-8617-9

Det dukker stadig opp nye paperbackversjoner om anatomien der klinisk praksis blir ivarettatt, samtidig som de gamle, tykke lærebøkene med stive permer blir sjeldnere. Likevel finnes det enkelte gode oppslagsverk

blant dem, mens andre med fordel kunne forblitt upublisert.

Dette er en bok som nok ligger i det øvre sjiktet av dette spekteret. Den utkom første gang i 1960, og har siden den gang gjennomgått atskillige utvidelser og korrigeringer av den opprinnelige forfatteren professor Ellis. Nå markeres 50-årsjubileet ved at den utgis med London-kirurgen Mahadevan som medforfatter, noe som vel skulle borge for kvaliteten både på oversikt over anatomien og på de kliniske aspektene knyttet til den. Alle avsnittene er etterfulgt av et tilsvarende kapittel om kliniske varianter, sykdomsrelasjoner og hyppige skader knyttet til den enkelte kroppsdel – faktisk i enda mer omfattende form enn det man ellers ser i lærebøker av tilsvarende omfang. Som et ekstra pluss må nevnes at også mange av håndgrepene og den manuelle utføringen av de kliniske undersøkelsene ofte er beskrevet. Samtidig er den topografiske anatomien ivarettatt – et typisk trekk når kirurger står som forfattere.

Illustrasjonene er enkle og skjematisk, delvis i farger, men dekker det meste av det man trenger for å fullstendiggjøre teksten. Noen mangler er det riktignok, men det er

nepe til å unngå i en bok av dette formatet. Derimot irriteres man over nomenklaturens umiskjennelige engelske preg. I en lærebok ment for internasjonal bruk bør etter min mening de anatomiske navnene foreligge på latin, slik de er angitt i *Terminologia Anatomica* (1).

Bortsett fra dette lille hjertesukk er *Clinical anatomy* en god oppslagsbok – men neppe en lærebok i ordets egentlige forstand – i makroskopisk anatomi, med den embryonale utviklingen kort beskrevet for enkelte organer. En oversikt over eponymene og en omfattende indeks høyner bokens kvalitet. Den anbefales selvsagt for studentene, men kan med fordel brukes også av leger med lengre fartstid.

Per Holck
Anatomisk avdeling
Institutt for medisinske basalfag
Universitetet i Oslo

Litteratur

1. Federative Committee on Anatomical Terminology. *Terminologia anatomica: international anatomical terminology*. Stuttgart: Thieme, 1998.

Mødres og barns helse – ti år oppsummert

Verdens helseorganisasjon og Unicef
Countdown to 2015: taking stock of maternal, newborn and child survival

Decade report (2000–2010) with country profiles. 195 s, tab, ill. Genève: WHO, 2010.
Gratis: www.who.int
ISBN 978-92-4-159957-3

Store organisasjoner, inkludert WHO, Unicef og *The Lancet*, samarbeider om regelmessige nedtelinger til 2015, med informasjon om tusenårsmål fire og fem, som handler om å bedre

barne- og mødrehelset. Denne siste rapporten gir en oversikt over utviklingen de siste ti årene og er beregnet på akademikere, offentlige og ikke-offentlige organisasjoner, helsetjenester og giverorganisasjoner nasjonalt og internasjonalt. Nedtellingsserien (countdown-serien) følger utviklingen i 68 nedtellingsland og oppsummerer resultatene fra de nyeste tilgjengelige databasene. Disse 68 landene står for 95 % av mødre- og barnedødeligheten globalt.

Dette er en omfattende rapport. Vi får en oversikt over inkluderte land med noen utvalgte temaer under demografi og mor-barn-helse, bl.a. fødselsomsorg, ernæring, vaksinasjon, fordeling, helsesystem og for-